

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ
ЗЛОЧИННОСТІ імені АКАДЕМІКА В. В. СТАШИСА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»

НАУКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА В СИСТЕМІ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
9–10 жовтня 2014 року

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ
ЗЛОЧИННОСТІ імені АКАДЕМІКА В. В. СТАШИСА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»

*Присвячується 210-річчю
Національного
юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

**НАУКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА
В СИСТЕМІ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ
ЗВ'ЯЗКІВ**

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
9–10 жовтня 2014 року

Харків
«Право»
2014

УДК 343.2/7
ББК 67.9(4УКР)308
НЗ4

Редакційна колегія:

В. Я. Тацій (головний редактор)
В. І. Борисов (заступник головного редактора)
А. П. Гетьман, М. І. Панов, В. І. Тютюгін,
В. С. Батиргарєва, І. О. Зінченко, Н. В. Нетеса, О. О. Пащенко

Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків :
НЗ4 матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 9–10 жовт. 2014 р. / редкол.:
В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. :
Право, 2014. – 536 с.

ISBN 978-966-458-689-1

УДК 343.2/7
ББК 67.9(4УКР)308

ISBN 978-966-458-689-1

- © Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2014
- © Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України, 2014
- © Громадська організація «Всеукраїнська асоціація кримінального права», 2014
- © «Право», 2014

Переднє слово

Стало вже традиційним щорічне проведення міжнародної науково-практичної конференції, організаторами якої є Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України та Всеукраїнська громадська організація «Асоціація кримінального права», з обговоренням найбільш актуальніших проблем кримінального права. Цей збірник містить матеріали чергового наукового форуму, запланованого на 9–10 жовтня 2014 року, присвяченого розв'язанню проблем науки кримінального права в площині системи міждисциплінарних зв'язків. Обрання організаторами такої теми має пояснення.

Драматичні події в Україні, негативно позначившись на українському суспільстві, змусили знову й знову переосмислювати основні життєві цінності сучасної людини та поставити на порядок денний чимало питань правового характеру. Адже особливої гостроти набули проблеми забезпечення природних прав і свобод людини і громадянина, суверенітету держави, основ безпеки нашого суспільства та ін. І саме норми кримінального права як найпотужнішого інструмента правового реагування на факти порушення цих базових аксіом мають відігравати одну із провідних ролей.

Разом із тим сьогодні ми є свідками глобальної інтеграції не лише економічного, політичного і культурного простору сучасного світу, а й безпосередніми учасниками безперервного процесу вироблення й апробування єдиних концептуальних підходів у боротьбі зі злочинністю. І це не випадково. Адже серед глобальних викликів сьогодення одним із найбільш болісних залишається небажання окремих осіб жити з почуттям поваги до прав і свобод інших громадян, інтересів суспільства, законів держави. Судження щодо визначення ролі й значення науки кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків й урахування напрацювань міжгалузевого співробітництва (з огляду на превалювання протягом тривалого часу принципу монізму в розвитку кримінально-правової науки щодо уявлень про злочинність та караність, стратегію й тактику

– кримінально-правова наука знаходиться у системному зв'язку з усіма галузями права та відповідними їй науками, забезпечуючи характерними для неї інтелектуальними засобами умови якісного функціонування системи права і правової системи.

І. Б. Медицький, к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального права Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

НАСЛІДКИ ЗЛОЧИННОСТІ У МЕХАНІЗМІ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ

У тезах зроблено акцент на важливості кримінологічних досліджень наслідків злочинності, що матиме наслідком формування ефективної політики протидії криміналітету. Розглянуто питання наслідків злочинності як об'єктивного критерію криміналізації чи декриміналізації злочинного діяння у процесі вдосконалення кримінального законодавства.

В тезисах сделан акцент на важности криминологических исследований последствий преступности, которые будут влиять на формирование эффективной политики противодействия криминалитету. Рассмотрен вопрос последствий преступности как объективного критерия криминализации или декриминализации преступного деяния в процессе совершенствования уголовного законодательства.

The theses emphasize the importance of the criminological studies in consequences of crime, which will influence the efficient policy-making in counteracting criminality. The issue of the consequences of crime as an objective criterion for criminalization or decriminalization of an offense in improving the criminal law has been considered.

Оцінюючи спрямованість сучасного стану кримінологічних досліджень в Україні, доводиться констатувати недостатній науковий інтерес до конкретних проблем. Незважаючи на те, що наслідки злочинності визначають усю систему боротьби із нею (наукову, законодавчу, методичну, організаційну, правозастосовну, виконавчу), вони практично ніколи системно не вивчалися та не вивчаються. І це при тому, що потреба у таких дослідженнях не потребує додаткової аргументації. Адже усвідомлення саме реальної, а не «адаптованої» цифри, що позначає суспільні втрати від злочинності, має виступати наріжним каменем ефективної політики держави відносно вироблення стратегії і тактики протидії криміналітету.

Взагалі-то, наслідки злочинності є проблемою, актуальною в контексті дослідження не лише в Україні, а й міжнародної спільноти. Важливість нових перспектив, у світлі яких злочинність розглядається у тісному зв'язку з економічними та соціальними наслідками, була підтримана за результатами розгляду матеріалів V Конгресу ООН із запобігання злочинності та поводження із правопорушниками (Женева, 1–12 вересня 1975 р.). Учасники Конгресу визнали, що новий підхід може не лише революціонізувати шляхи запобігання злочинності та боротьби з нею, а й сприяти усвідомленню громадськістю та урядами того, що злочинність і шляхи боротьби з нею вимагають комплексного підходу до вирішення питань і реалізації програм, пов'язаних із національною, економічною та соціальною стратегією розвитку¹. У рекомендаціях конференції із проблем кримінальної статистики, яка відбулася у 2006 р. під егідою ООН, особливу увагу приділено організації роботи із визначення витрат на боротьбу зі злочинністю, що, як зазначалось у рішеннях конференції, є політично актуальним завданням.

Незважаючи на це, фундаментальна проблема наслідків злочинності продовжує залишатися недооціненою попри її значущість як єдиного інформаційного підґрунтя для організації протидії злочинності та забезпечення захисту громадян і суспільства від криміногенних ризиків. І це при тому, що саме спричинення наслідків злочинності історично зумовило, зокрема: існування постійно удосконалюваних відповідно до існуючої криміногенної ситуації кримінальних законів, процесуальних правил їх застосування, адекватних видів кримінальних покарань; усю сукупність світових та національних наук кримінального циклу (кримінальне право, кримінальний процес, кримінально-виконавче право, криміналістика, кримінологія, віктимологія, судова медицина, судова психіатрія, кримінальна статистика та інші наукові дисципліни)².

Основна правова база значущих соціальних наслідків злочинів знаходиться у кримінальних кодексах, інших кримінальних законах різних країн і міжнародних конвенціях. Саме ці наслідки у своїй основі визна-

¹ Конгрессы ООН по предупреждению преступности и уголовному правосудию : сб. материалов : в 3 кн. / Нац. акад. правовых наук Украины ; НИИ изуч. пробл. преступности им. акад. В. В. Сташиса ; кол. сост. : В. В. Голина, М. Г. Колодяжный ; под общ. ред. В. В. Голины. – К. : Ред. журн. «Право Украины» ; Х. : Право, 2013. – (Науч. сб. «Академічні правові дослідження». Прил. к юрид. журн. «Право Украины» ; вып. 22). – Кн. 1. – 2013. – С. 161.

² Лунеев В. В. Курс мировой и российской криминологии : учебник : В 2 т. Т. I. Общая часть. – М. : Юрайт, 2012. – С. 749.

чають суспільну небезпечність того чи іншого діяння, яка, у свою чергу, передусє його криміналізації.

Досліджуючи соціальні наслідки насильницької злочинності, О. Р. Афанасьєва слушно зауважує, що вони складають основу характеристики ступеня суспільної небезпечності цього різновиду злочинності, а також визнаються одним із показників необхідності криміналізації чи декриміналізації діяння, оскільки саме від суспільно небезпечних наслідків кримінальне законодавство охороняє суспільні відносини¹. Уявляється, що дане твердження стосується й злочинності у цілому, а не лише окремих її різновидів як структурно-складових елементів. Саме з урахуванням шкідливості злочинності, тобто обсягу, динаміки, поширення, характеру, структури, територіальної розповсюженості, інтенсивності, неможливості усунення соціальних наслідків, а також характеристики особи злочинців, вирішується питання «соціальної адекватності криміналізації, її допустимості з точки зору основних характеристик соціальних систем і процесів суспільного розвитку, відповідності кримінально-правової норми рівню, характеру суспільної свідомості та стану суспільної думки»². Також повинні враховуватися сукупність державних, суспільних й особистих витрат від криміналізації такого діяння, встановлюватися можливість нейтралізації шкідливих наслідків більш м'якими засобами, що перебувають поза кримінально-правовою сферою. І тільки у випадку переваги спричинюваної діяннями шкоди над витратами від криміналізації та у випадку неефективного її запобігання економічними, організаційно-політичними чи іншими правовими засобами будуть виникати підстави для криміналізації³.

Таким чином, суспільна небезпечність та наслідки злочинності – це тісно взаємопов'язані та взаємообумовлені категорії. Соціальні наслідки злочинності можуть бути визнані об'єктивним критерієм установаження суспільної небезпечності того чи іншого виду злочинності і відповідно

¹ Афанасьєва О. Р. Криминологическое значение социальных последствий насильственной преступности // Вест. Калининград. филиала Санкт-Петербург. ун-та МВД России. – 2013. – № 1 (31). – С. 12.

² Афанасьєва О. Р. Криминологическое значение социальных последствий насильственной преступности // Вест. Калининград. филиала Санкт-Петербург. ун-та МВД России. – 2013. – № 1 (31). – С. 12.

³ Мальцев В. В. Последствия преступления в уголовном праве // Вест. Волгоград. акад. МВД России. – 2010. – № 2 (13). – С. 8–14.

бути одним із критеріїв криміналізації чи декриміналізації злочинного діяння у процесі вдосконалення чинного кримінального законодавства¹.

Можна констатувати велику кримінологічну значущість досліджень наслідків злочинності, оскільки їх наукова розробка дасть можливість цілеспрямовано й обґрунтовано здійснювати процеси криміналізації та декриміналізації злочинів; на раціональній основі визначати обсяг і зміст фінансово-економічного забезпечення кримінальної політики у сфері протидії злочинності, а також реалізовувати диференційований підхід до формування стратегії боротьби з окремими видами злочинів з урахуванням їх латентності².

В. В. Бабаніна, к.ю.н., доцент кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ

ПРИНЦИПИ СТАБІЛЬНОСТІ ТА ДИНАМІЗМУ ЯК ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

У тезах наводиться характеристика сучасних тенденцій розвитку вітчизняного кримінального законодавства. Виділяються фактори, що вплинули на законодавця при внесенні до нього змін.

В тезисах приводится характеристика современных тенденций развития отечественного уголовного законодательства. Выделяются факторы, которые оказали влияние на законодателя при внесении в него изменений.

The theses provide characteristics of domestic criminal legislation contemporary trends. The factors that had influenced the legislator when making amendments have been emphasized.

Найбільш значимою передумовою ефективності кримінального законодавства, мабуть, слід визнати гармонійне поєднання його стабільності, з одного боку, та динамічного розвитку відповідно до вимог сьогодення – з другого. Так, не можна вважати ефективним закон, який не є стабільним

¹ Афанасьева О. Р. Социальные последствия преступности как основание криминализации общественно опасных деяний // Человек: преступление и наказание. – 2013. – № 2 (81). – С. 35.

² Афанасьева О. Р. Криминологическое значение социальных последствий насильственной преступности // Вест. Калининград. филиала Санкт-Петербург. ун-та МВД России. – 2013. – № 1 (31). – С. 15–16.

<i>Харитонова О. В.</i>	ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ТА ІНТЕГРАЦІЯ НАУКОВОГО ЗНАННЯ ЯК ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ НАУКИ	174
<i>Гацелок В. О.</i>	ПРО МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ХАРАКТЕР ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ІНСТИТУТУ СПЕЦІАЛЬНОЇ КОНФІСКАЦІЇ НА ТЕОРІЮ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ДІЯНЬ	179
<i>Сингаївська І. В.</i>	КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА: ПИТАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ	183
<i>Попов К. Л.</i>	ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВІЙНИ: ПЕРСПЕКТИВИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ	186
<i>Колос М. І.</i>	НАУКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА: ПОНЯТТЯ, ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА ЗВ'ЯЗКИ З ІНШИМИ ГАЛУЗЯМИ ПРАВА	189
<i>Медицький І. Б.</i>	НАСЛІДКИ ЗЛОЧИННОСТІ У МЕХАНІЗМІ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ	194
<i>Бабаніна В. В.</i>	ПРИНЦИПИ СТАБІЛЬНОСТІ ТА ДИНАМІЗМУ ЯК ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	197
<i>Канібер Ю. М.</i>	ДВА АРГУМЕНТИ НА ПІДТРИМКУ КОНЦЕПЦІЇ «ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ – ПРАВОВІДНОСИНІ»	201
<i>Карелова Г. А.</i>	ВПЛИВ ПРАВОВИХ ПОЗИЦІЙ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ НА ЗАКОНОДАВСТВО ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ПРАВАЗАСТОСОВНУ ПРАКТИКУ УКРАЇНИ	205
<i>Балобанова Д. О.</i>	ЗАПРОВАДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ У КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА	208
<i>Назимко Є. С.</i>	МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ ІНСТИТУТУ ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ У СИСТЕМІ ПРАВА УКРАЇНИ	212
<i>Горностаї А. В.</i>	ВІДМЕЖУВАННЯ ЗАМАХУ НА ЗЛОЧИН ВІД НЕЗЛОЧИННИХ ДІЯНЬ	217

Наукове видання

**НАУКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА
В СИСТЕМІ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ**

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
9–10 жовтня 2014 року

В авторській редакції

Комп'ютерна верстка *О. А. Федосєвої*

Підписано до друку з оригінал-макета 26.09.2014.
Формат 60×84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Обл.-вид. арк. 31,51. Ум. друк. арк. 31,16. Вид. № 1094.
Тираж 250 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Україна, 61002, Харків, вул. Чернишевська, 80а
Тел./факс (057) 716-45-53
Сайт: www.pravo-izdat.com.ua
E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено у друкарні ФОП Леонов
Тел. (057) 717-28-80